

ergo prædictus gravatus defecto luminis, confugit ad patronia sanctorum, deprecans ut per suffragia eorum, sanitas sibi restitueretur oculorum. Et cum ex dolore, et assidua veniarum incurvatione fatigatus fuisset lassum corpus somno reparavit. Cui dormienti Sanctus Vuollangus eo quod eum familiarum in orationibus suis habuerit, apparuit, et ait ei: Ora Confessorem Christi Henricum et liberabit te, quia quod ejus sanctitati derogasti, idcirco hæc plaga cæcitatibus venit super te. Post hanc visionem expergefactus ex conscientia delicti sui intremuit, et ad tumbam Confessoris Christi concito gradu, et devota mente properavit, et procumbens terræ a Confessore Christi lacrymis, et precibus suis excessibus veniam postulavit; qui statim exauditus et pristinae sanitati restitutus, gratiarum actiones Deo, et Sancto Henrico retulit, et magnalia Dei, quæ circa ipsum Deus fecerat, religiosis viris, qui nobis retulerunt, ipse narravit.

Caveant igitur habitatores sæculi domesticis Dei, et viribus sanctorum detrahere; quia necesse est eos hic, et in æternum perire, qui sanctorum bonis operibus solent obloqui, et invidere: quamvis ergo nunc tempora miraculorum non sint, signa enim debentur non fidelibus sed infidelibus: famen cum aliqua nobis præter solitum cursum, ordinemque nature eveniant, omni veneratione amplectenda sunt; quatenus et ipse qui in sanctis suis mirabilis est honorificatus, et nostra tarditas ad meliora quæque tantis virtutibus accendatur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat Deus, etc.

Additio ex Annalibus Card. Baronii, tomo XI. anno Domini 1014. ex vita Sancti Popponis Abbatis, scripta ab Everhelmo Abbate.

Contigit etiam ludis histrionum imperiales tunc fores occupari, atque eo spectaculi genere regem (Henricum) cum suis oblectari. Ursis enim quidam nudus melle perunctus exhibetur, illo plurimum pro periculo suo timentem, ne forte ab iisdem ursis ad ossa sua, melle consumpto, perveniretur. Unde super tam iniqua in Christianum illusionem regem Beatus Poppo redarguit; eumque ab hoc spectaculo suis cum optimatibus mox compescuit tum etiam a periculo ursorum virum liberavit: et ne id ultra fieret arguen-

do, et obsecrando obtinuit. Henricus enim imperator tam obsecrationi, quam corptioni ejus humiliter paruit. At nec id satis, sed magna sollicitudine idem imperator curavit, ut idem Poppo Abbas Stabulensis crearetur. Sic imperator bene uti scivit reprehensione, ut reprehensorem suum novo beneficio sibi devinciret.

Anno Domini 1020. Ex vita S. Heriberti Episc. Coloniensis.

Henrici imperatoris animam timor Domini possidebat, neque scienter disponere, aut judicare in regno cupiebat, per quod celestis offenderetur majestas. Denique dum aliquid de regno disponere, aut judicare intenderet, dispositiones omnes sive judicia sua precibus, et elemosynis præveniebat, quatenus mens ejus, et actus, celesti regimine gubernaretur, ne quando exorbitaret agendo, vel judicando, quod divinis legibus contraret.

Eodem anno ex eadem vita S. Heriberti

Invidi quidam animum imperatoris adversus Archiepiscopum Coloniensem vehementer concitaverant, sed postea divinitus admonitus, quam magnus Dei servus esset Heribertus, sic ad eum locutus est: Ex quo ad regni fastigium Deo donante conscendi detrahentium linguis nimirum, fateor, credulus, te venerande Pater, exosum habui, et hanc odii trabem in oculo gerens, et ideo nihil videns, iniquum de te judicium habui, tuamque justitiam, imo Dei gratiam in te fulgentem videre non merui; et infra: Indulge ergo, precor, te, quod in te malignatus sum, qui peccatum meum agnosco, nec amplius addam adversari sanctitati tue. His dictis semel, iterum ac tertio sanctum Pontificem deosculatus est; et paulo infra: Sollicitus imperator, neque præterita reconciliatione contentus, nocte sequente finitis matutinorum solemnibus, assumpto uno ex clericis, cubiculum sancti Pontificis adiit; sed non ibi quiescentem, verum in proximo Sancti Joannis oratorio vigilantem, ut solebat, et orationibus insistentem reperit; protinus objecta chlamyde solo stratus ante pedes ejus in spiritu humilitatis, et in animo contrito se suscipi postulat et ea potestate, quam Sacerdotibus suis Dominus contulit, veniam sibi dari cunctorum quæ in ipsum

admiserat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, Imperatorem prostratum a terra sublevat, et Christo mediante, qui dixerat: *Quæcumque alligaveritis super terram erunt ligata et in celo; et quæcumque solveritis super terram erunt soluta et in celo*, absolutio culpæ secundum fidem regis in celo, et in terra peracta est. Hæc ibi. Quid egisset hic piissimus imperator si Archiepiscopum reipsa, et factis læsisset, quando ob solam cogitationem illi nocendi, et hanc a perditis hominibus animo illius, alioqui simplici et recto, inspiratam, tanta penitentiae signa edidit?

Anno Domini 1022. Ex Bonif. de rebus Hungaricis Decade 2. lib. v.

Henricus in omnibus rebus specimen reddidit Christianissimi imperatoris, quippe qui Sacratissima Eucharistia communire solet exercitum, expiatione antea facta delictorum, cum prælium cum hostibus initurus esset, adhiberetque patronos Sanctos Martyres Laurentium, Georgium, et Adrianum, quos prævio Angelo præcedere consuevisse aliquando vidisset exercitum.

Obiit Sanctus imperator Henricus anno Domini 1024. cum vixisset annos 52, regnasset annos 24. et imperasset annos decem.

VITA S. STEPHANI

PRIMI REGIS HUNGARORUM

Qui eos ad Christi religionem traduxit:

AB EPISCOPO CHARTUITIO CONSCRIPTA, SED STYLO MUTATO PER FRATREM LAUR. SUBIUM.

Præfatio auctoris ad Colomannum regem.

Domino suo Colomanno, regi excellentissimo, Chartuitius Episcopus, spiritale ministerium Dei benignitate adeptus; post hujus vite terminum, illud, Eage precatur sempiternum. Aggredior nunc opus, serenissime rex, jussu tuo mihi demandatum, a quo hactenus ingenio mei imperitia abhorruit, ob id præsertim, quod Ariscianus grammaticus, mihi olim sat bene perspectus et cognitus, procul a me digressus, jam decrepito mihi, tamquam caligine quadam septus, faciem exhibet obscurissimam. Sed cum alia ex parte dignitatis tuæ attenderem auctoritatem, vix tandem anxie mentis dubitationem omnem, virtutum omnium lux et gemma, obedientia, cujus forti præsidio fretus, tametsi mihi vires cernere haudquaquam suppetere, operis inchoandi fiduciam concepi. Cum sint autem plerumque invidia obnoxia, quæ bona animi fiducia geruntur: simplex oro regiam sublimitatem tuam, uti opusculi hujus suscipere ne gravetur patrocinium: nec offendatur parum commoda dictione,

aut ordinis et rerum gestarum confusione. Quod si occurrat quidpiam, quod fœdam habeat offensionem, malim codicem ignibus absumi, quam livoris materiam cuiquam offerri. Et quia bona omnia ad nos ex divina misericordia proficiuntur, ipsius munere sic libet opusculum præsens auspicari.

VITA.

Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum. Hujus quidem Patris datum optimum, et donum perfectum, ad omnes largiter dimanans, (*Neminem enim spernit, sed vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis pervenire*) ad Hungaros usque, quos olim Christianorum flagellum fuisse constat, sese diffudit. Quod quemadmodum et quando factum sit, styli officio ad posteriorum notitiam transmittere visum est. Ea quidem tempestate, qua Hungarorum gens Dei Ecclesiam populabatur, fuit in ea princeps quidam, quartus ab eo, qui Hungaris in Pannoniam ingressuris Ducem se præbuit.

Is Geisa dicebatur, severus sane et crudelis homo in suos, potenter eis imperans : erga alios vero, praesertim Christianos, humanus, misericors, et liberalis. Etsi autem paganismi adhuc erroribus esset implicatus, attamen celestis gratiae luce spiritali appropinquante, cum omnibus vicinis circumquaque provinciis de pace cepit accurate tractare, ut jam in illo liceret animadverti, cujus optaret esse filius dicente in Evangelio Domino Salvatore : *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Edicto quoque proposito, jussit Christianis omnibus, in ipsius ditionem, sive ducatum ingredi volentibus, hospitalitatis, et publicae fidei studium, et curam impendi. Porro clericis et Monachis fecit potestatem in ipsius quoque conspectum veniendi, eosque propenso animo audivit : atque ita factum est, ut orthodoxae fidei semen in pectoris ejus horto satum in fruges erumpere gestiret.

Quid multa ? Adest tempus caelitus dispositum : credit ipse cum familiaribus suis ; omnis ambiguitas tolleretur, omnes ditionis suae homines pollicetur ad Christianismum perduciturum. Cum autem multum esset sollicitus de edomandis rebellibus, ritibus sacrilegis abolendis, ad sanctae Ecclesiae profectum pro sua aestimatione statuendis Episcopatibus, mira quadam visione nocte eum Dominus consolatus est. Misit enim ad eum juvenem speciosissimum, qui diceret ei : Pax tibi, Christi electe : facessat cura isthaec, et sollicitudo. Non fiet per te id, quod meditaris. Habes enim manus humano sanguine pollutas. Nascetur autem tibi filius, qui divinae providentiae consilio id efficiet, quod tu animo concepisti. Erit is rex, et ex eorum regum numero, quos Dominus elegit, coronam regni temporarii aeternam commutaturus. Tu vero hominem spiritali legatione apud te functurum, honorifice excipito : exceptum, reverenter habeto, ejus adhortationibus sincerum pi pectoris assensum adhibeto. Expectectus princeps, stupens ad visionem, prius secum, deinde cum Christianis, et suis hominibus pertractans, humi totus prostratus, expansis manibus humiliter gratias agit Deo, seque principatumque suum cum filio nascituro curae illius, qui non dormit, neque dormitat, lacrymabundus commendat.

Admirante autem eo de viro divinitus ipsi praedicto, nuntiat illi, Beatum Adalbertum Bohemensis Ecclesiae antistitem, ad ipsum

venire, ad Christianam religionem, fidemque non fictam eum traducere, et ob fidei profectum Domino laudis hostiam immolare cupientem. Is nuntius novis Christi tirocinii ordinibus inestitit laetitiam. Dux procedit obviam servo Christi cum fidelibus quibusque, honorifice eum excipit, et ut in visione erat admonitus, modis omnibus se obedientiae filium fore demonstrat. Deinde jubente ipso, fit ubique congregatio indomita gentis ; per sanctum Episcopum fiunt conciones, ejus adhortationibus mox illi convertuntur et baptizantur, multis locis Ecclesiae conduntur. Lux enim illa, quae illuminat omnem hominem, profligatis tenebris, cepit in Hungaria enitere, et completum est in ea, quod Propheta ait : *Populus, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.* Lux lucis invisibilis Christus est, quem tunc Gentiles videre meruerunt, quando e tenebris revocati, illum esse et verum Deum, et hominem verum perfecte credere.

Non est autem silentio praeterendum, ut omnis ambiguitas tolleretur, et medio, et ne parum fidei habere videretur visio duci oblata ; etiam uxorem ejus, jam partu propinquam, ejusmodi divinitus consolatione affectam : apparuit illi Beatus Levita et Protomartyr Stephanus, Levitici habitus insignibus ornatus, ita eam compellans : Confide, mulier, in Domino, et certa esto te filium parituram, cui primo hujus gentis et regnum et corona debetur. Tu vero illi nomen impones meum. Cum autem femina non sine admiratione seiscitaretur ex eo, quisnam aut esset, aut vocaretur ; sic respondit : Ego sum Stephanus Protomartyr, qui primus pro Christi nomine martyrium obvi : iis dictis disparuit. Nascitur itaque, ut praedictum erat, filius principi, notus Domino, secundum Prophetam, priusquam in utero conciperetur, et per Stephanum Protomartyrem a Domino appellatus antequam natus. Eum vero Beatus et Deo dilectus Episcopus Adalbertus baptizavit, et nomen Stephanus ei impositum est, non sine nutu et consilio Dei, ut nos quidem persuasum habemus. Stephanus enim latine coronam significat. Et illum Deus voluit tum regni temporarii, tum futurae beatitudinis redimere corona, ut vita et gloria perfruatur sempiterna. Oppido quidem Strigoniensi natus est, et illic quoque puer praecipit grammaticae ad plenum imbutus est.

Interea crevit accurate educatus : cumque

jam excessisset pueritiae metas ; pater ejus convocavit Hungariae proceres, et reliquos ordines, communicatoque cum eis consilio, illum post se regnatum constituit. Utique ea res firmior esset, singulos ad sacramentum adegit. Deinde jam grandaevis, anno a Christo nato noningentesimo nonagesimo septimo vitae hujus aeternae cum celestibus gaudiis commutavit. Eodem autem anno Beatus Adalbertus, cum in Prussiam, gentis ejus convertendae causa profectus esset, martyrii palmam adeptus est.

Post obitum patris, Stephanus adhuc adolescens, principum et plebis favore patri subrogatus, ardentiori animo in veritatis propagationem incubuit. Nam tametsi etiam natus esset adolescens, non tamen illi cor in ore, sed in corde os erat. Scripturarum divinarum, quarum amore impense flagrabat, non inamorem, iudicium et justitiam semper ob oculos versabat, et pulchre quadrabat in eum illud Salomonis : *Audiens Sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit.* Cumque omnia Dei praecipia sedulo observare conaretur, apud se pertractabat, quemadmodum populum suum ad unius Dei cultum adducere posset. Animadvertens autem sine vicinarum gentium confederatione id nequaquam fieri posse, cum exteris provinciis pacem fecit, fidemque inchoatam egregie confirmavit, ut posset eo securius id quod animo constituerat, in novella plantatione effluere. Sed hostis totius boni, et adversarius Diabolus, malignitate et invidentia plenus, ut ejus sanctum propositum disturbaret, intestina ei bella excitavit. Ejus enim instinctu, populus gentilis Christianae fidei jugo colla supponere noluit, et cum principibus domini sui imperio subduere se moliebatur. Itaque depopulabantur ejus urbes, praedia vastabant, possessiones diripiebant, ministros caedebant, et ut caetera taceam, etiam ipsi insultabant. Cumque ab hujusmodi improbitate revocare se nolent, nec suo furori, et amentiae modum staterent ; dux ipse, divinae virtuti confidens, ad edomandam illorum rabiem, cum sui exercitus copiis sub signis Deo dilecti Pontificis Martini, et clarissimi Martyris Georgii, movit in hostes, qui tum forte urbem obsidebant, quam vulgo Vesprinum vocant. Quod quidem illi in ejus fecere contumeliam, ut quem ad locum ille familiaris consuevisset accedere, ibi ipsi considerent ; essetque ex eo loco facilior ipsis aditus ad

alia praesidia occupanda. At ille divina fretus ope et clementia, illos aggressus est : et illis quidem suis armis confidentibus, ipso vero fide armato, utriusque congressi sunt. Victis tandem hostibus, et partim caesis, partim captis, Dux victor abscessit : et sapienter quidem de illorum villis et agris, sive possessionibus statuens : non quemadmodum olim Saul, qui superatis Amalecitis, contra quod Dominus jusserat, ex eorum spoliis optima quaeque servaverat : sed quia Pannonia Beatissimum Martinum apud se natum gloriatur cujus etiam meritis vir Christo fidelis, ut jam dictum est, ex hostibus victoriam reportavit : nihil de rebus eorum in suos usus convertit : sed ex eis amantium consilio, juxta ejusdem Sancti Presulis fundum eo loco, qui sacer mons dicitur, ubi Sanctus Martinus cum in Pannonia degeret, precari solitus erat, sub ejus nomine monasterium construxit, possessione, et redditus sufficientes ei attribuens. Idem vero de Episcopis constituit, ex illorum captivorum facultatibus decimas persolvi volens, idque adeo exacte, ut si quis decem haberet proles, decimam prolem Sancti Martini cenobio daret.

Ita ergo hostibus sub jugum missis, Christi miles gaudio spiritali peritus, omnem ingenii sui vim contulit ad consecandam doctrinam Evangelicam. Itaque dabat operam elemosynis, vacabat precibus, crebro adhaerens Ecclesiae pavimento, cum lacrymis orabat Dominum, ut animi sui propositum ipse ad effectum perduceret : ut qui sine illo nihil posset efficere, ejus opitulante providentia, bona quae facere decrevisset, cum virtutum incremento etiam reipsa exequi valeret. Cum autem facile intelligeret, ad haec inchoata et consummanda fidelium Christianorum consilium sibi esse necessarium, per nuntios et litteras in partes omnes suum declaravit votum et desiderium. Multi igitur Presbyteri et clerici, sancti Spiritus gratia compuncti, relictiis sedibus suis, Christi causa peregrini esse voluerunt. Abbates et Monachi, nihil proprii habere cupientes, sub tam religioso principe stauerunt ad sui instituti praescriptum vivere : in quibus fuit Astricus Abbas cum discipulis suis : e quibus Bonifacius loco patris abbas postea creatus, et a Beato rege in inferiores Hungariae partes causa praedicationis missus, in vertice gladio percussus, etsi supervixit, non est martyrii corona frustratus. Venerunt etiam duo et Polonia, eremiticae vitae contemplatio-

nis causa studiosi. Ex iis alter Andreas dicitur, confessionis merito choris Angelicis est adjunctus, haud obscure id declarantibus miraculorum signis, quæ per eum Dominus efficit. Alter Benedictus nomine, pro Christo sanguine fuso, insigniter est laureatus. Porro Astricus Abbas cum suis honorifice acceptus, ad radices Montisfertei cœnobium in S. Benedicti honorem construxit, ubi hodieque Manochorum est congregatio, regulari disciplina pollens, temporalium rerum copiis ex ducis liberalitate superabundans, nullius indigens, nisi ut ad Evangelii præscriptum, suos aliorumque pedes quotidianis precibus, et lacrymis lavet. Cum his Dei servus Princeps Christianissimus, modo communiter cum omnibus, modo separatim cum singulis colloquia miscens; usque adeo divinis conspectibus gratum, et acceptum se præbuit, ut per eum omnes militiæ ejus comites ad veri Dei cultum adducti sint. Quos autem alios eos colere animadvertit, Deos et minis, et terroribus subjugavit, et convenienter doctrinæ Ecclesiasticæ illos instituens in eorum cervicibus disciplinæ jugum, et legem imposuit, omnesque dæmonum spurcitas prorsus eliminavit.

Postea vero provinciam in decem episcopatus distribuit, quorum metropolim, et magistram esse voluit Ecclesiam Strigoniensem. Non ignorans autem vir prudens Astricij Abbatis religionem, Episcopum Colossensem constituit, canonica electione creatum. Deinde quarto a patris obitu anno, divinitus promotus, eundem Astricum præsullem, qui etiam Anastasius dicitur, ad sanctorum Apostolorum limina misit, a Petri Apostolorum principis successore petiturum, ut recens conversæ Pannoniæ largam benedictionem impertiret, Strigoniensem Ecclesiam sua auctoritate metropolim consiliuere, reliquos Episcopatus sua benedictione muniret, et ipsum ducem regio diademate coronaret: ut eo fultus honore, que divine gratiæ adjutorio cœpisset, ea magis, magisque promovere, et constabile posset. Per idem tempus etiam Miesca Polonorum dux, Christianam complexus fidem, legatos suos Romam miserat, ut Pontificis benedictionem et regium ipsi titulum impetrarent. Assenserat quidem Pontifex, et jam coronam egregio opere confici curarat, quam ei mitteret sua benedictione adjuncta. Sed quia *Novit Dominus, qui sint ejus*, qui etiam duobus ab Apostolis propositis, Matthiam socio

suo prætulit, et cum Apostolis annuerandum curavit: illa corona Stephanum ornari voluit, postea felicis gloria sempiterna coronandum. Nocte enim ejus diei, quo staturat Pontifex coronam Polonorum principi dare perferendam, apparuit ei Angelus Domini, atque ad eum: Noveris oras hora diei prima ignota gentis nuntios ad te venturos, suo duci coronam regiam, et Apostolicæ benedictionis munus abs te expedituros. Eam ergo coronam, quam parari jussisti, illis incontinenter tribue, ad ipsorum ducem eam absorpturam: nec dubites illi eam cum regni gloria pro vitæ ejus meritis deberi. Itaque crastina luce, ea hora, quæ prædicta erat, Præsul Astricus ad Pontificem venit, demandatumque sibi officium prudenter exequens, sanctique ducis res gestas ordine referens, a Sede Apostolica regni coronam petiit, ostendens dignum esse ducem eo honore, et dignitate, quippe qui divina fretus ope, multos sibi populos subjugasset, multosque infideles sua potentia ad Christum convertisset.

Is auditis, mire exhilaratus Pontifex, precibus illis libenter annuit, crucemque ante Regem, cœu Apostolatus insigne, gestandam adjunxit: Ego, inquit, sum Apostolicus: at ille merito Christi Apostolus dici potest, ejus opera tantum populum sibi Christus acquisivit. Atque ea causa, quemadmodum divina gratia ipsum docebit, Ecclesiam Dei una cum populis nostra vice ei ordinandas relinquimus. Omnibus impetratis, quæ postularat, Antistes Astricus lætus ad suos revertitur, illud secum ferens, cujus causa iter illud emensus erat. Allatis vero Apostolicæ benedictionis litteris cum corona, et cruce, Præsules cum clero, comites cum populo, in laudes Dei prorumpunt, et Deo dilectus Stephanus princeps ungitur in regem, et diademate regio feliciter coronatur. Ea autem dignitate auctus, quam ille vitam egerit, qua prudentia, et moderatione fuerit, illud satis declarat edictum, quod ab illo cum Episcopis, et Hungaria primoribus promulgatum est: quo singulorum vitis singula adhibuit remedia, et ut patris, qua Christus orbem coadunavit, se filium ostenderet, inter cætera cavet, ne quis alium hostiliter invaderet, ne quis vicinum suum absque judicis sententia læderet, ne quis viduas, et pupillos opprimeret. Id vero decretum, perpetui fœderis subscriptione, ad posteritas transmisit.

Porro consortem regni, præcipue sobolis propagande causa, sibi adscivit Henrici imperatoris filiam Giselam: qui imperator, ob morum comitatem, et mansuetudinem, Pius est appellatus. Ea autem Gisela, chrismate uncta, et corona regia insignita, qualem se præbuerit erga Dei cultum ornandum, quam frequens, et benigna, ac liberalis erga Christo servientium congregationes fuerit, multarum Ecclesiarum cruces, vasa sacra, et utensilia, miro opere effecta, vel contexta, in hunc usque diem testantur: præcipue tamen Ecclesia Vespriniensis, quam illa a fundamentis constructam, rebus omnibus, quæ ad Dei ministerium sufficiant, in auro, argento, multigenisque vestibus præclare ornavit. Ipse vero rex nuper inchoatos Episcopatus, id est, tam metropolitam, quam cæteras cathedrales Ecclesias, amplissima singulis assignata diœcesi, et idoneo, præfecto Antistite, Abbatibus quoque, prædiis, cohortibus, familiis, et redditibus regia plane munificentia instruxit, crucibus, vasis sacris, alioque suppellectili ad Dei ministerium spectante, pro cujusque necessitate, vel indigentia, satis exornavit, annisque singulis, quoad vixit, munera et oblationes semper auxit, ne aliquid extrinsecus conquirere cogerentur, qui rebus divinis peragendis præerant. Monachorum quoque vitam, et conversationem, modo per se ipsum, modo per alios accurate investigans, desideria arguebat, alacres, et vigiles charos habebat, canonicorum ministerium, Episcoporum moderationi, et circumspectioni sub Christi, et Ecclesiæ testificatione commendabat, cum Apostolo omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret.

Ea tempestate in monasterio S. Martini erat monachus quidam, Sebastianus nomine, cujus vita probabilis, et in Dei cultu religiosa devotio habebatur. Eum venerabilis rex miro cœpit amore complecti (quanto enim quisque esset religiosior, tanto illi quoque carior erat), atque ob vite ejus merita dignum eum censens, qui Episcopi dignitate polleret, Strigoniensis Ecclesiæ Archiepiscopum esse voluit. Sed quia *flagellat Deus omnem filium, quem recipit*, Sebastianum illum ut ejus patientia probaretur, ad tempus utriusque luminis orbitate afflixit. Ne vero novellus grex, pastoris gubernatione destitutus, a recto itinere deflecteret, et aberraret, Romano Pontifice assentiente, Astricum Colossensem Episcopum, cujus jam crebro

est habita mentio, in ejus locum rex substituit. Triennio inde evoluto, Sebastianus ex Dei benignitate recuperavit visum, et Pontifice Romano approbante, Astricum cum pallio rediit ad suam Colossensem Ecclesiam, Sebastianus Strigoniensem gubernandam recepit.

Erat sane rex ille fidelis, et integer in omnibus factis suis, Deo toto pectore deditus, et addictus: se ipsum quoque et regnum suum per votum, et oblationem in perpetuam Virginis Mariæ tutelam assiduis precibus contulit. Cujus sacratissimæ Virginis honor, et gloria tam est celebris apud Hungaros, ut festum Assumptionis ejus, tacito proprio nomine, sua lingua diem Dominæ appellent. Atque ut rex piissimus protectionem tantæ Virginis, defensionem, et patrocinium post se promereri; in ipsa regni sedis civitate, quam Albam vocant, in ejusdem perpetuam Virginis laudem, et honorem, et grandem, et insignem, atque in primis celeberrimam basilicam condidit, opere sane mirifico calatis chori parietibus, et pavimento marmoreo strato. Quam basilicam qui vidit, testimonium perhibet dictis nostris, innumera illi haberi palliorum, et eorum, quæ para nenta vocant, genera: tabulas altarum non paucas ex auro purissimo, pretiosissimorum lapidum ordinibus conspicuas: Eucharistiæ aediculam, quam ciborum dicunt, arte mirabili supra Christi mensam extractam: conclavem omni genere vasorum crystallinorum, onychinorum, aureorum, et argenteorum abunde refertum. Tantæ vero elegantie Ecclesiam usque adeo rex sibi uni vindicavit, adeoque immunem esse voluit, ut nullus Episcopus quidquam in ea juris haberet. Quibus autem diebus absolutio esset penitentibus impendenda, aut sacrum Chrisma conficiendum, cum Episcopum voluit in ea absolvere penitentes, et Chrisma conficere, quem ipse vel præsens id facere juberet, vel quem absens eo mitteret: divina quoque Missarum solemnia, rege illic presente, eum dumtaxat Episcopum celebrare, cui rex, consentiente cum fratribus præposito, id demandaret: absente autem rege, absque præposito et fratrum bona ve iia, nullum Episcopum illic sibi vel Missas celebrandi, vel cujuslibet pontificalis ministerii exercendi licentiam usurpare. Præterea ejus Ecclesiæ populum tanta libertate et immunitate gaudere voluit, ut nulli omnino Episcopo decimas penderet: sed soli præposito et fratri-

bus, prout ipse instituisset, servitium exhiberet.

Quocumque autem servus Dei per id tempus acquirere potuit, ea in Christum refundere studuit, a quo illa profecta non ignoraret; ut qui eum mundi hujus gloria et honore dignum fecerat, etiam celestis patriæ civibus clementer adscribere dignaretur. Et in prophetis quidem de Apostolis scriptum legitimus, *In omnem terram exivisse sonum eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.* Non debet autem hoc de solis illis duodecim accipi, sed de omnibus, a Deo ad evangelizandum missis, quorum fide, verbis et moribus, Ecclesia suis augetur incrementis. Ex eorum autem numero ille, de quo agimus. Christianissimus rex non minimus fuisse putandus est, ut qui bonæ voluntatis et piorum operum famam, quam Ecclesiis in propriæ ditionis amplitudine construendis sibi peperit; in longinquas regiones, et urbes celeberrimas diffuderit, ac propagarit. Extruxit enim in ipsa Hierosolyma, ubi Dominus noster Jesus Christus in carne versatus est, monachorum canobium, idemque prædiis et vineis, unde eis quotidiani victus copia suppetat, ditavit. Romæ quoque, quæ est mundi caput, sub prolomartyris Stephani titulo, duodecim canonicorum collegium condidit, rebus necessariis, et ad ejusmodi collegium attentibus abundans, domos quoque et hospitia Hungarorum, qui orationis causa Romam ad beati Petri Apostolorum principis limina venirent, exadificavit, muro ea lapideo circumdans. Tum quoque urbem regiam Constantinopolim noluit suæ liberalitatis esse expertem, mirifici operis in ea condens Ecclesiam, rebus omnibus necessariis et adjunctis. Itaque non immerito suæ ditionis Apostolus appellatus est. Et si vero ille sibi evangelizandi munus non sumpsit, attamen eum quidam concionatorum dux et magister, defensionis et sustentationis solatia eis suppeditavit.

Inter omnia autem celestis gratia munera, beato regi divinitus collata, illa vel præcipue admiranda, et scriptis commendanda videntur, quæ etiam ad promerenda æternæ vitæ gaudia primarium locum obtinent, puta misericordia et veritas. In cunctis enim felicibus factis suis hoc, vel maxime sibi consecrandum existimabat, quod in Evangelio scriptum, fidelibus interioris hominis oculis contemplatum erat, ipsa veritate ita dicente: *Beati misericordes, quoniam ipsi mi-*

sericordiam consequentur, et alio loco: Date et dabitur vobis. Tanta igitur misericordia, benignitate, et pietate pauperes Christi, imo in pauperibus ipsum Christum complectebatur, ut nullum nunquam hospitem et peregrinum absque aliquo solatio a se discedere pateretur, et ad recreandos egenos quotidianas expensas absque intermissione fieri juberet. Jam vero etiam nocturnis horis multa alacritate et hilaritate ablucabat fidelium pedes, et in sinu pauperum abscondebatur elemosynas. Christum inopem membris ejus consolari in hac vita cupiens, ut cum illo quandoque in illa celesti domo, bonis omnibus refertissima, æternum exultare mereretur.

Quadam autem nocte, divino permotus instinctu, nemine sciente, crumœam nummis plenam accipiens, pusillum Christi gregem suo more solus invisit. Et ecce pauperes celestis thesauri distribuendæ pecuniæ nimium inhiantes, beati viri barbam evulserunt, ea improbitate illius meritis testimonium perhibentes. At ille quodam perfusus ingenti, ad beatissimam creatoris omnium matrem se confert: humi prostratus, gratias agens, exclamat: Regina celestis et mea, en quem tu regem contulisti, eum sic honorarunt milites tui. Quæ si mihi ab aliquo hoste illata esset injuria, tuo fretus adjutorio, non sinerem eam inultam abire. At nunc sciens hinc mihi parari æternam felicitatem, impense lator, gratias agens illis piissimi Salvatoris consolatoris verbis, quibus discipulos suos confirmavit. *Capillus, inquam, de capite vestro non peribit.* His dictis, cum se vir Dei celesti gratia, et spiritali charismate perfusum sentiret, statuit nunquam pectoris sui ostia opem poscentibus claudere: atque deinceps per seipsum et alios, præcipue tamen Christi servos et familiares, nempe clericos et Monachos, cœlitus sibi datas facultates pauperibus impertiit in æternis thesauris per illorum manus reponendas.

Ejus rei permulti sunt testes, atque in iis beatus Guntherus, ex seculari nobilitate conversus, atque Eremita et Monachus effectus, cum illo nunc vitæ beatæ particeps. Is humanissimi regis tanta liberalitate illectus, et Bohemiæ regione crebro ad illum venire solebat. Quoties autem sua præsentia ejus aulam illustraret, curam regni ei demandabat rex. Tum ille rebus, quas in aula invenisset, et peregrinos, egenos, viduas, pupillos, conobias, et Ecclesias erogatis, brevi il-

lam exinaniebat. Ad ejus quoque notum Rex Deo devotus monasterium, quod Beel vocant, inchoavit, bonis omnibus illud locupletans: in quo Gerardus Monachus, qui Venetiis eo venerat, vitam duxi contemplationi addictam: et postea divina ordinatione creatus Episcopus, post obitum sancti regis, orta christianorum persecutione, lapidibus oppressus, divino munere, martyrum contubernio pignus effectus est. Nec hic prætermittendum puto, quod divina virtus in beati viri vita demonstrare voluit, cujus meriti esset. Nam quoties ad aures ejus pervenisset, quempiam adversa laborare valetudine, medicinæ loco misit ei sive panis, sive pomi, vel herbe odoriferæ particulam, simul mandans, ut sanus surgeret. Mox vero divinæ misericordiæ favore eis sermonem prosequente, incolumis ille effieciatur.

Post gloriosam in cœlos ascensionem, et mirabilem in palæna dextra confessum, Salvator noster paucis corporaliter apparuisse legitur; per visionem autem multos consolans, de rebus futuris eos fecit certiores. Idem vero præstitit etiam huic sancto regi. Quadam enim nocte ex revelatione expectatus, veredarium quemdam intra diem et noctem jussit propere ire ad Albam Transylvaniæ, et omnes rucolas, ut ad urbes munitas celerrime se conferant, admonere, quod superventuri essent christianorum hostes Bessi, (qui tum Hungaris infesti erant) eorumque res depredaturi. Vix nuntius compleverat, quæ jussus erat: et ecce Bessorum inopinata incursio, et impetus, incendii et rapinis depopulatur omnia, corporalibus hominum illasis, quod ex beati viri præmonitione in tutiora loca se recepissent.

Defuncto autem beati regis amico, Romanorum imperatore Henrico, Conradus ei in imperio successit. Is pacis tranquillitate interturbata, totius Germaniæ viribus et copiis contractis, Pannoniæ infesta signa inferre conatus est. Tum vero rex Stephanus, Episcorum, et principum coacto conventu, in patriæ defensionem totius Hungariæ exercitum evocavit. At prius tamen secum adjuvantes, se nihil posse sine Christi adjutorio, manibus et corde sursum erectis, Domine suæ, perpetuæ Virginii, et Dei genitrici, suas injurias commendans, in ejusmodi prorupit voces: Si placet tibi, Domine mundi, tuæ partem hæreditatis ab inimicis devastari, et novellam Christianismi plantationem

dissipari: ne, quæso, sinas illud imputari: diffidentia meae, dispositioni voluntatis tuæ. Si quid commeruit culpa pastoris, ipse luat: oves, quæso, insontes ne patiaris affligi. His dictis, tamquam accepta consolatione ab ea, fidenter movit in hostes. Altera die nuntius venit ad singulos quosque duces exercitum Germanorum, ab imperatore litteras afferens, quidem jubebantur pedem retro referre. Illis ergo discedentibus sanctus rex divinæ misericordiæ adjutum se sentiens, humi se abiecit, gratiasque agit Deo et sanctissimæ genitrici ejus, cujus protectioni, seque regnumque suum assiduis precibus commendare solebat. At imperator suorum tum repentina defectione perterritus, sciscitavit quidnam rei ipsis accidisset: audiensque de nuntio qui eos ipsius nomine redire jussisset, sciensque illum a se haudquaquam missum fuisse, non dubitavit consilio et voluntate Omnipotentis Dei rem gestam ob fidelissimi regis corroborandam spem: seque deinceps ab ejus invadendo regno, timore illius judicis æterni, cohibuit.

Porro rex piissimus, erga regni sui politicam gubernationem religiosa sollicitudine occupatus, diurnum tempus colloquiis et consultationibus impendebat, nocturnis horis in vigiliis, preces, lacrymas, necum divinarum contemplationem incumbens, orans sedulo justum judicem, ut ipse sua moderatione quotidie discutiendis rebus et ferendis sententiis adesse dignaretur. Quod quidem cum illo magno spiritualis desiderii studio frequentaret, nocte quadam procul a templo Dei (descenderat quippe cum illo suo magno et nobili comitatu) in loco campestri fixis tentoriis, in cordis sui cubiculum se recepit: et flexis genibus solo laborum motu, ad sempiternæ misericordiæ fores gemitibus et lacrymis pulsabat, cumque diutius precibus inhæreret, Domini sui, regis æterni ministris ad suscipiendas preces ejus adventibus, papilio super eum extensus, a terra sublatus est: atque tandiu in aere mansit suspensus, donec vir Dei ad se reversus ab illo contemplatione, spiritum a precibus relaxavit. Quod licet invisibiliter illi soli, qui res novit ante, quam fiant, et secretorum ejus consiliis Angelis esset cognitum; attamen etiam cuidam magnæ simplicitatis, et innocentia viro, qui tunc fortassis simili erat operi intentus, innotuit. Quem rex Dei spiritu ille revelante, arcani sui conscius sciens, ad se accersitum blandis primùm

verbis appellat; rogat, quidam viderit. Deinde severiter interdicit, ne cui id, dum ipse sit in humanis, revelet.

Fama nominis ejus in multas gentes divulgata, et iudicis oris ejus cum multa laude ubique propalatis, sexaginta Bessi, quorum supra meminimus, cum universo apparatus suo, auri, argenticque copiis, et multis variis ornamentis curribus onustis, e finibus suis egressi, ad regem venire volebant, ad Pannoniæ fines accessissent, multi e servis, quorum animi instar cera facile flectuntur in vitium, malignitatis suæ facibus inflammati, iis exire obviam: et quosdam gladiis cedentes, illorum res omnes abstulerunt, eosque vacuos et semineces reliquerunt. At illi ea, quæ passi erant, ad regem relaturi, cœpto perquam itinere: cumque in regis conspectu venissent, ad ejus genua provolvuntur. Rex iis visis, percontatur quid mali perpressi sint. Tum illi: Nos iniqui, servitui, domine rex, nihil cuiquam mali machinantes, ad te properabamus, audituri iudiciorum tuorum disciplinam. Quidam autem in nos incurrentes, pecuniam omnem, quam apud nos habebamus, nulla culpa nostra abstulere: atque insuper quosdam apprehensos e nobis ceciderunt. Denique vix compositæ vitæ, huc accessimus, ut eam rem tibi indicarem. Rex iis auditis, ut erat prudens, neque vultu, neque verbis minatus est eis: sed convenienter illi sententiæ Salomonis, *Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt et reservat in posterum*, misit ocius ad tribunal, sub quo militabant illi, et ad certum diem jussit coram se sisti omnes. Factum est ita, et ad ejus conspectum adducti sunt, ab illo discutiendi. Eos ergo sic appellat rex: Cur post habita et contempta lege divina, non estis usi misericordia, sed homines innoxios tam male muletastis? Sicut ergo fecistis, ita hodie vobis, coram me faciet Deus. Legis enim transgressores feriri par est. Lata igitur in eos sententiæ, educti sunt, et ad omnes regni aditus vini suspensi. Quod ille credendus est zelo justitiæ ita jussisse, ut exemplo suo perditis illi homines aliis terrorem afferrent. Cum enim regnum suum exteris omnibus in illud adventantibus, cœu portum quendam tutissimum, et asylum esse vellet, liberum quoque in illud omnibus voluit patere ingressum, ita ut nemo ausus esset quemquam ex eis ledere, aut molestiam ei exhibere. Quod etiam sua auctoritate consecutus est, quando illo vivente nullus

quemcumque hospitem in aliquo violare ausus fuit.

Nec tamen beatus et pius rex immunis fuit ab eo, quod Apostolus dicit, *Per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum Dei*. Et quod habetur in Proverbiis Salomonis: *Quem diligit Dominus, corrigit, et quasi pater in filio complacet sibi*. Multis enim modis castigavit eum Dominus. Tribus annis perpetuo laboravit adversa valetudine. Qua cum tandem divinæ misericordiæ medicina esset liberatus, in obitu filiorum suorum quos adhuc infantes mors rapuit, æterni iudicis flagella persensit. Attamen dolorem, ex ea orbitate conceptum, amore filii superstitis, bonæ indolis pueri Emerici temperavit: quem sane cœu unicum impensius amans, quotidianis precibus Christo, et ejus genitrici, Virgini perpetuæ commendabat, eumque sibi superstitem, et regni hæredem votis omnibus expetebat. Et ut idoneus ille foret tanti regni tenendis gubernaculis, Catholicorum virorum doctrinis quotidianæ lectionis usum, et utrasque tam animi, quam corporis aures, eum voluit abhibere: atque insuper paterni amoris impulsu stimulis, libellum ei composuit de morum institutione, in quo illum verbis spiritalis adhortationis fideliter et accurate compellat: docens eum quemadmodum ante omnia debeat retinere Catholicam fidem, confirmare statum Ecclesiasticam, honorem habere Præsulum dignitati, Principes et milites amare, iudicii lenax esse, in cunctis suis actibus studere patientiæ, hospites benigne recipere, benignius alere et fovere, sine consilio nihil agere, majores suos semper ob oculos exemplum sibi statuere, precibus crebro vacare, pietatem et misericordiam, cæterasque virtutes colere et consecrari. His et id genus aliis disciplinis præclarus ille juvenis imbutus, ex divinæ voluntatis moderatione, cui omnia parere necesse est. Dominicæ incarnationis anno millesimo tricesimo, vitam hanc corruptibilem cum sempiterna commutavit, supernorum civium chorus adjunctus. Ejus animam ea ipsa hora, qua decessit, eisdem Greecorum Episcopo, sanctæ conversationis viro, divinitus revelatum est, Angelicis manibus in cœlos deportari. Cum autem pro sanctitatis suæ meritum summe ab omnibus diligeretur, omnium extitit luctus ingens, in primis vero principum: inter quos pater, tanto accepto orbitatis vulnere, graviter suspirabat, et pietatis affectu ductus, dolebat se omni posteritatis

spe destitutum. Attamen sciens scriptum esse, *Non est sapientiæ, non est prudentiæ, non est consilium contra Dominum*: et illud in canonibus, neminem propter obitum charorum nimium debere contristari:posito animi moerore, totum se contulit ad largam Dei misericordiam promerendam. Cœnobiorum enim et Ecclesiarum ministris, Monachis, et clericis multa elargitus est, multamque ea beneficentia attulit consolationem: quidquid vero ei superfluit, peregrinis, viduis, et orphanis erogavit. Exterarum quoque provinciarum monasteriis regiæ munificentia dona innumera per nuntios suos crebro misit. Eam, quam in juventute susceperat, morum gravitatem ad supremum usque vitæ diem præ se tulit. Vix unquam ridere visus est, sciens scriptum, *Risus dolore miscbitur, et extrema gaudii luctus occupat*: semper ita se comparans, ac si staret ad tribunal Christi, ejus presentiam oculis interioribus sereno vultu contemplantis, Christum in ore, Christum in corde, Christum in cunctis actibus suis circumfereret. Extremum vitæ diem semper ob oculos mentis habebat, et magno cordis desiderio ad illam supernorum civium frequentiam adspirabat, quemdam Angelicæ conversationis habitum præ se ferens. Denique cunctis ornatus virtutibus, in sanctitate et justitia coram Deo omnibus diebus vitæ suæ vivere constituerat, ut in eo jam quedam futura gloriæ species elucere videretur.

Nec diu post in morbum incidit, qui ejus postea mortem attulit: diuturna que ejus morbi molestia crescente, pedibus insistere non potuit. Quod ubi adverterunt ex Palatinis nobilissimum quatuor, scilicet regem diu, graviterque laborantem, cum etiamnum cordis perfidia tenerentur, iniquum inter se consilium inierunt, ut eum e medio tollerent. Jam die advesperascente, antequam in domo regis lucerna accenderetur, unus ex iis audacter, cœlo obscuro ingressus est, nudum ensem sub chlamyde ferens, quo erat regem piissimum jugulaturus. Sed cum eo inferret pedem, ubi rex quiescebat, cœlesti revera impulsu, gladius ei excidit: quem rex statim sentiens, quid is sibi vellet, perquisivit, cum jam divinitus id præsciret. Tum ille territis cœruit, agnoscit consilium amentia plenum, dolet, accedit propius, procumbit in genua, regis pedes amplectitur, se peccasse confitetur, petit tanti parricidii veniam. Rex pius ab eo faciem non avertit, propenso animo

ignoscit. At vero jubet inquiri illos immanes parricidas: in repositos tanto scelere congruentem mortis profert sententiam.

Dignus tandem, qui centuplex cœlestis regni bravium consequeretur, febre correptus est: sentiensque adesse migrationis tempus, accessit Episcopis et primoribus palatii, Christiano nomine gloriantibus, primum tractavit cum eis de substituto sibi rege. Deinde paterne monuit eos, servare Catholicam fidem, quam accessissent, amare justitiam, fraternæ charitati studere, humilitati dare operam, ante omnia vero novellæ Christianismi plantationi curam et sollicitudinem adhibere. His dictis, manus et oculos in cœlum erigens: Regina cœli, inquit, mundi in clyta reparatrix, tuo patrocinio sanctam Ecclesiam cum clero et Episcopis, regnumque cum primatibus et populo tuis precibus commendo: quibus ego nunc ultimum vale dicens, animam quoque meam tuis manibus committo. Instabat tunc præcipua solemnitas, celebris Angelis et hominibus Assumptionis Beatissimæ Mariæ dies: in cuius gaudiis, ut sui corporis fieret dissolutio, precibus a Domino contendit, lacrymis et gemibus impetravit, sperans cumulatoris misericordiæ se spem habiturum. Aderat ergo felix ille dies, obitu mox felicitatis aliquam accessionem habiturus, circumstantibus cum clero Episcopi, cum ministris principes et comites, Rex in medio jacens, sacram percepit unctionem, sanctamque animam, corporis et sanguinis Christi recreata viatico, anno Dominicæ incarnationis millesimo tricesimo quarto, in manus perpetuæ Virginis, et sanctorum Angelorum, æternæ quietis beatitudini inferendam, tradidit.

Extitit mox planctus sanctorum haud vulgaris, Angelis lætantibus: sed planctus ille postea mutatus in gaudium perenne tam presentium, quam futurorum populorum. Ad exequias ejus ex omnibus Pannoniæ plagis concursus est, corpus ad urbem regiam, puta Albam, perductum: sed cum Ecclesia Beatissimæ Virginis ab eo constructa, necdum consecrata esset, communicato inter se consilio, prius Episcopi statuant sanctificandam basilicam, postea in ea corpus humanum. Absoluta igitur dedicationis solemnitate, sacrum corpus mense ade sarcophago e candido marmore confecto, impositum est, ubi compluribus annis ob ejus merita Dominus permultis malo habentibus, febribus vexatis, afflictionem, et miseriam suam fa-

tentibus, innumera præstitit beneficia. Saepe quoque illic noctibus Angelicæ melodie audita sunt a multis, saepe odoris suavissimi fragrantia pro templum sese diffudit.

Jacuit in eo loco sacrum corpus annis quadraginta quinque, occulta quadam omnipotentis Dei dispositione, qui est mirabilis in sanctis suis, marmoris pondere pressum, et in pulverem redactum, ut tempore præfinito dignius declaratur, et in resurrectionis die gloriosius renovetur. Id vero quid significet, quando sine divina ordinatione factum minime putamus, libet oculis interioribus speculari. Fortassis non nihil terreni pulveris, divinae examinationis igne purgandum, in illo remanserat, sine quo reges, magna potentia fuli, vitam præsentem vix quidem transigere possunt. Illis ergo evolutis annis quinque et quadraginta, cum ad præstanda per eum mortalius suæ misericordie beneficia sancti sui jam vellet Deus merita declarare, Romani Pontificis litteris mandatum fuit, ut eorum corpora eleventur, qui in Pannonia Christianæ fidei semina jecissent, et sua vel prædicatione, vel institutione ad Dominum eam convertissent. Itaque Ladislaus rex, qui tum ad reipublicæ gubernacula sedebat, omni morum honestate conspicuus, et virtutibus illustris divino cultui, et laudibus Dei totus adiectus, sancto illum Spiritu permovente, communicato cum Episcopis et proceribus, totiusque regni sapientibus viris consilio, triduanum cunctis jejunium indixit; ut quod communi Catholicorum utilitati, Spiritus sancti numeribus, animarum et corporum salutem efficientibus, profuturum videretur, id communi omnium deprecatione, jejunii et elemosynis fulcita, per signorum manifestationem expeteretur. Sed ut ostenderet Dominus, quanta misericordia rex adhuc manens in corpore, præditus fuerit, quam etiam jam cum Christo regnans præ ceteris operibus se approbare declarat, cum triduo totis viribus in id incumberent, ut ejus sacrum corpus eleventur, nulla id arte loco movere poterunt. Eo namque tempore ob hominum culpas inter eum, quem diximus, Ladislaum regem, et fratrem ejus Salomonem, gravis fuit orta simulata et seditio; cuius nomine captus Salomon, custodia tenebatur. Cum ergo in corpore elevando frustra sudarent, quædam inclusa apud Ecclesiam sancti Salvatoris (charitas ea dicebatur), cuius vitæ tum erat celebris opinio, ex divina revelatione mandavit regi, conatus eorum

omnes irritos et inanes fore, nec posse transferri sancti regis corpus, donec Salomon venia impetrata, liber custodia dimitteretur. Illo igitur e carcere educto, et rursus triduanum exacto jejunio, cum ad sacras transferendas reliquias tertio die ventum est, grande saxum sarcophago impositum, tanta facilitate sublatum est, ac si nihil ponderis haberet. Absoluto autem ejus diei vespertino officio, cunctis divinae benignitatis beneficia per beati viri merita præstolantibus, subito Christo plebem suam visitante per sanctæ ædis amplitudinem cœlitus miracula corruscant. Quorum multitudo quoniam ea nocte numerum excessit, libet hic illud ex Evangelio dicere, quod Salvator Joanni, per nuntios seiscitanti, an ipse esset, qui venturus sit, voluit responderi: *Cæsi vident, claudi ambulant, surdi audiunt, leprosi mundantur*, sed corriguntur, paralytici curantur. Mali tamen quando omnia non possumus, quedam ex eis annotabimus.

Juvenis quidam, membris omnibus dissolutus, duodecim annis mansit paralyticus, manuum et pedum officio destitutus. Is parentum opera eo perductus, totius corporis est incolunitate potius, atque ad altare currens alacriter, omnium Christi laudes promentium gaudia cumulavit. Fuit hoc ejus noctis primum miraculum.

Alius septennis puer, ab ipso orta contractus, genibus et manibus reptabat. Eum parentes plena fide ad beati regis sepulcrum adducunt, illicque prostrati, ejus suffragia implorant. Mox voto potius suo, mirantur contractos nervos filii corpore laxari. Vident omnes eum solidatis plantis et genibus ambulantem, et Christi nomen in beati viri meritis laudabili clam re concelibrant. Porro rex pius, præ nimio gaudio lacrymans, puerum et terra levatum ad altare affert, et in Dei laudes erumpens, pro tanto beneficio illi puero collato, cum omnibus, qui aderant, perfuse gratias egit. Ita totam noctem illum Deus, pro famuli sui veneratione, multorum splendore signorum miracifice illustravit: et populus vigiliis et precibus vacans, singulis miracula laudis, et prædicationis vocibus prosequi non cessavit.

His vero illud quoque adjungendum videtur, non solum illic presentes, sed etiam procul positos, ejus suffragantibus meritis, celerem salutis effectum adeptos esse. Cum enim ejus elevandi fama passim increbuisset, variis afflictis morbis, ex cunctis Panno-

niæ finibus, quo quisque poterat modo ad sanctum ejus tumulum properarunt. Sed cum aliis præcedentibus, aliis majori morbo retardati, simul eo peringere non possent, eadem tamen misericordia innumeri in ipso itinere sanati sunt. Quamobrem etiam ob perpetuum benefici regis conservandam, et ad posteros propagandam memoriam, complures ejus meritis salutem adepti, in iis ipsis, curati sunt, itineris sui locis; grandes lapidum acervos effecerunt, qui postea longo illic tempore permanserunt. Sed et mulier quædam exanime corpus unici filii sui, qui interim spiritum exhalarat, apud sancti regis sepulcrum deposuit, Dei et sancti ejus opem imploratura. Mira quidem res, et nostris temporibus stupenda: non prius femina orare destitit, quam vivente careret filium suum.

Mane diei, ab Assumptione Beatissimæ Virginis quinti, convenientibus in Ecclesiam cum rege principibus, cum clero Episcopis, primum Missa pro defunctis celebrata est: deinde sublata tabula marmorea, quæ erat pavimento eminentior. Postquam autem ad sarcophagum perventum est, tanta inde suavissimi odoris fragrantia in omnium nares dimanavit, ut sibi in paradisum deliciarum Dei rapti viderentur. Ipse vero sarcophagus plenus fuit aqua aliquantum subrufa, et quasi oleo permixta, atque in ea, perinde atque balsami liquore, ossa pretiose quieverunt. Quibus in mundissimum linteamen collectis, in ipso liquore diutissime quæsierunt annulum sancti regis dexterae insertum. Sed cum non inveniretur, jussu regis aqua illa in argentea vasa effusa est, ut posset annulus certius reperiri. Sed modo sane admirabili factum est, ut quo plus exhauriretur aquæ, eo magis sarcophagus impleteretur. Id ubi animadversum est miraculi, aquam haustam suo resituere loco: nec tamen ea accedente, sarcophagus magis abundare visus est. Tum vero cooperto sepulcro, laudes et gratias egerunt divine pietati. Porro interim dum ex invento reparant Beatissimæ Matris Dei, et perpetuæ Virginis altare, Deus, qui est mirabilis in sanctis suis, profusis benignitatis suæ muneribus, et evidentibus miraculorum signis se præsentem declaravit, in tantum, ut tempus illud, quo Salvator vixit inter homines, rediisse videretur, de quo Scriptura divina ait: *Omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad Jesum, et curabantur*. Hæc vero

omnia virtus divina, non solum illo die, sed postea, quoque longo tempore ob merita servi sui effecit, ita ut etiam ab exteris regionibus, cognita beati viri fama, salutis recuperandæ causa permulti, variis affectu morbis, ad sancti regis imploranda suffragia cupidissime advolarent.

Comitissa Mithildis, eximie nobilitatis matrona tribus annis perpetuo viscerum dolore laborans, jam morti proxima videbatur: a suis vero ad monumentum regis beati allata, ubi illud attigit, paulatim cœpit habere melius: brevique recuperata pristina valetudine, magna Dei per famuli ejus merita in se renovata divulgavit.

Alia miracula cœlitus perpetrata idcirco prætermisi, quod ea fastidium: sed cum non mihi uni pluat Dominus, *Qui solem suum oriri facit super bonos, et malos*: tantam beneficiorum ejus copiam, omnium utilitati consulere cupiens, innumeris sapientibus viris, quos Hungaria fovet et complectitur, stylo prosequendam relinquo. Illam solum sub libelli finem adijcere libet, miro divine benignitatis munere, diu quæsitum et minime repertum anulum, cum ipsius beati regis dextera, post ejus peractam translationem inventum esse.

Nam Monachus quidam, Mercurii nomine (qui cum esset clericus thesauri Beatissimæ, semperque Virginis Mariæ custos fuerat, et jam amore cœlestis patriæ sæculo valefecerat) ea hora, qua sancti regis tumulus apertus fuit, ne quid sacrarum reliquiarum ad se raperet, objurgatione regis procul inde remotus fuit. Sedit igitur in choro tristi vultu, juvenis quidam candido amictus habitu, pannum involutum tradidit, ita dicens: Hunc pannum tibi servandum commendo, opportuno tempore in lucem profereandum. Sacro inde expleto ministerio, Monachus in quadam angulo domus explicat pannum, integræque piis regis manum cum annulo mirifice operis cernens, expavescit, nulloque conscie, ad monasterium suum cui præfectus erat, eam absportat, tempus a juvene ipsi memoratum præstolaturus. Et diu sane thesauri illi in agro absconditi, solus ipse custos pervigil fuit. Deinde monasterii ejus fundatorem rem aperuit. Postremo, appropinquante jam tempore, quo erat arcanum illud in publicum offerendum, ad regis quoque notitiam perduxit. Is vero mox accitis Episcopis, et Hungariæ primariis viris cum multa interim

Christus miraculorum beneficia exhiberet, celebrem præfixit diem Beati regis dextera elevandæ. Sed quid sibi vult, fratres mei, quod cæteris membris resolutis, et carne in pulverem redacta, solam dexteram manum cum ejus cute, ossibus, et nervis, Deus integram conservavit? Equidem sic sentio, divini consilii altitudinem id hæc re demonstrare voluisse, eleemosynæ studium omnes virtutum gradus transcendere. Quamobrem etiam in Evangelio Dominus ait: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, itemque: Date, et dabitur vobis. Et alio loco Scripturæ divinæ: Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis.*

Merito igitur sancti regis dextera, corruptionis mansit expers, quæ semper misericordiae floribus reviviscens, ad alendos pauperes nunquam muneribus distribuendis vacua fuit. Namque piissimus rex opem tulit calamitosis et indignis, liberavit oppressos captivitatis iugo, vestes et hospitalitatis officia impendit peregrinis, viduarum et pupillarum miseriam et inopiam suam putavit. Mandatum Salvatoris de lavandis aliorum pedibus quotidie implevit, pauperum pedes ablucens: eleemosynas præstitit non ex rapinis, aut aliorum damnis, sed de suis facultatibus. Ut domos Dei locupletaret, sibi ipsi interdixit habendi voluntatem. Denique omnibus pro dignitate prodesse cupiens, carnem suam cum vitiliis, et concupiscentiis crucifixit. Inde est ergo profecta corporis, et dextræ manus ejus admiranda, et jucunda

veneratio inde suavis et beata sempiterna vitæ retributio: inde optatissima supernorum civium cohabitatio: ubi cunctos illustrat semper lucens, nec unquam deliciens splendor unius, summeque divinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

ANNOTATIO.

Quod in hac historia dicitur Gisela conjugem Sancti Stephani fuisse filiam Sancti Henrici, et ab eo ductam, cum jam Christiana esset: corrigendum est ex historia Othonis Frisingensis: Gisela enim non fuit filia, sed soror Sancti Henrici, et in conjugem data regi Stephano, cum ille nondum Christianus esset. Hæc enim sunt verba Othonis Frisingensis, historici nobilissimi in libro sexto Chronici capite 27. Henricus imperator sorore sua Gisela Stephano Hungarorum regi in uxorem data, tam ipsum, quam totum Regnum ejus ad fidem vocavit. Hunc Stephanum Hungari hæcenus fidem Christianam servantes, velut principium fidei suæ inter sanctos colendum dignum ducunt. At Henricus imperator piissimus, viciesimo quarto regi sui. Imperii autem undecimo anno, rebus humanis exemptus, in Ecclesia Bambergensi humatur. Et ut illa testatur Ecclesia, sepulcrum ejus usque hodie crebris miraculis celebre habetur.

Obiit Sanctus Stephanus anno Domini 1034, et in sanctorum numerum relatus fuit a Benedicto IX. anno Domini 1036.

VITA S. EDWARDI REGIS

AUCTORE ALREDO RHIEVALLO ANGL. MONACO ET ABBATE
CISTERCIEN. ORDINIS

Floruit is Alredo Anno Domini 1164.

Gloriosi, ac Deo dilecti regis Edwardi vitam litteris tradituri, ex verbis Beatissimi Petri Apostolorum principis sumamus exordium, qui centurionis vocationem admirans ait: *In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, et operatur justitiam acceptus est illi.*

In omni enim gente ordine, gradu et dignitate novit Dominus qui sunt ejus, et miseretur cui voluerit, et misericordiam præstat, in quem sibi placuerit. Neque enim ex sui ipsius natura, vel paupertas præstat, vel adiungunt divitiarum sanctitatem: nec perfectum obscuritas, nec reprobum claritas facit; nec

claudit libertas, nec reserat servitus paradisum. Primus Patriarcha Abraham, et dives scribitur et perfectus, cujus fides admirabilis, et obedientia inimitabilis in rerum omnium copia prædicatur. Joseph dominus Ægypti constitutus a rege, universo orbi præbuit castitatis exemplum. Sanctus Job qualis in divitiis fuerit, earum probavit ademptio, quam morbus corporis, tentatio uxoris, amicorum exprobratio, spectabili patientia reddidit clariorem. Rex David, quo nemo ditior, sed nemo et sanctior; quo nullus sublimior, sed humilior nullus: et inter hæc sauros innumeros sepelitur, et inter Dei amicos cæteris gratior computatur. Nemo proinde miretur, si noster Edwardus, et rex dicatur, et sanctus, quem cernimus, et id divitiis egenum, et in deliciis sobrium, in purpura humilem, et sub corona aurea mundi contemplorem.

Cum enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium suscepisset Edmundum, cognomento ferreum latus; ex regina autem Emma Alfredus, Beatus Edwardus intra viscera materna conclusus præfertur utrique agente eo, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, qui dominatur in regno hominum, et cuicumque voluerit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum et Episcoporum conventus, et quia jam futura cladis indicia sæva processerant, agitur inter eos de regis statu tractatus. Alii vero Edmundum ob invictissimum robur corporis æstimant præferendum; alii ob virtutem Northmannorum Alfredum promovendum tutius arbitrantur. Sed futurorum omnium præsciis, prioris brevissimam vitam, alterius mortem immaturam prospiciens, in puerum necdum natum, universorum vota convertit, utero adhuc clauditur, et in regem puer eligit: non natus natis præfertur, et quem nec dum terra susceperat, terræ dominus designatur: et læti proceres sacramentum fidelitatis illi jurant, qui utrum nasceretur, ignorant. Paulo itaque post natiuitatem Sancti Edwardi irruentibus in Angliam Barbaris, et maximam insulæ portionem cæde, incendioque vastantibus; regina cum filiis in Northmanniam transposita est. Vivebat in avita domo inter pueros puer, immunis tamen a vitiliis, quibus ætas illa solet implicari. Castus erat corpore, sermone rarus, simplex actu, et purus affecto. Frequentare Ecclesiam dulce habuit, crebris orationibus incurrere, sacris Missarum interesse so-

lemnis visitandis monasterii operam et quos sanctiores sciebat, sibi Monachos in amicitiam copulare.

Sæviebat interim gladius hostilis in Anglia, cædibus et rapinis omnia replebantur, ubique luctus, clamor, et desolatio. Incendantur Ecclesie, monasteria devastantur, Sacerdotes a suis sedibus fugati, in locis desertis communem miseriam deplorantes delitescabant. Inter quos vir venerabilis Brithuvaldus Uvintoniensis Episcopus, cœnobium Glastoniense morens, ac tristis ingressus, orationibus vacabat et Psalmis. Qui cum aliquando pro regni, plebisque liberatione preces lacrymasque profunderet quasi in hæc verba prorumpens, ait. *Et tu, Domine, usquequo? Usquequo avertis faciem tuam? oblivisceris inopiam nostram et tribulationis nostræ? Sanctos tuos occiderunt, altaria tua destruxerunt, et non est qui redimat, neque qui saltem faciat.* Scio, Domine, scio, quia omnia, quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. Sed *Nanquid in æternum projecit Deus, et non apponet ut complacitor sit adhuc? Eritne, Domine Deus meus, eritne finis horum mirabilium? aut in æternum tuus in nos mæro deserviet, et percuties usque ad internicionem? Inter preces tandem et lacrymas fatigatum sopor suavis excepit, videtur per somnium Beatum Petrum in eminentiori loco constitutum, et ante eum præclari vultus in forma decenii, regalibus insigniis amictum Edwardum. Quæ cum propriis manibus Apostolus consecrasset et unxisset in regem, monita salutis adiecit, præcipueque celibem vitam commendans, quot esset annis regnaturus aperuit. Obstupefactus præsul tanti miraculi novitate, petit sibi a sancto hujus visionis mysterium revelari; de statu insuper regni, et de instantis periculi fine Apostolicum exegit oraculum. Tunc placitum vultu intuitus intuentem se, ait: *Domini, o præsul, est regnum, et ipse dominabitur in filiis hominum. Ipse transfert regna, et mutat imperia, et regnare facit hypocritam propter peccata populi. Peccatum peccavit populus tuus Domino, et tradidit eos in manibus gentium, et dominati sunt eorum qui oderunt eos.* Sed non obliviscetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. Erit enim cum dormieris cum patribus tuis, visitabit Dominus populum suum, et faciet Dominus redemptionem plebis suæ. Elegit enim sibi virum secundum eorum suum, qui*